

**Institutul Român
pentru
Drepturile Omului**

1991-2001

**Institutul Român
pentru
Drepturile Omului**

1991-2001

Copyright: IRDO 2001

ISBN 973-9316-41-7

UN CENTRU DE CERCETARE, INFORMARE ȘI EDUCAȚIE PENTRU DREPTURILE OMULUI

Institutul Român pentru Drepturile Omului — IRDO, care în anul 2001 împlinește zece ani de existență, este o prezență remarcabilă, apreciată de colaboratorii și beneficiarii săi interni și externi ca extrem de dinamică și eficientă în domeniul său de activitate, unul deosebit de complex și actual.

Persoană juridică de drept public în domeniul drepturilor omului din România, Institutul este un organism independent învestit, prin Legea de înființare nr. 9 din 29 ianuarie 1991, cu atribuțiile unui centru de documentare, informare, cercetare și educare. Consiliul său general cuprinde reprezentanți ai tuturor grupurilor parlamentare, personalități ale vieții politice, științifice și culturale din România și din străinătate, reprezentanți ai unor organizații guvernamentale și neguvernamentale naționale și internaționale preocupate de protecția și promovarea drepturilor omului.

Activitățile IRDO, care încă de la început au acoperit întreaga arie de atribuții conferite prin lege, s-au desfășurat în contextul tranziției dinamice care a urmat schimbărilor politice majore din decembrie 1989, într-o perioadă care a cunoscut importante evoluții în domeniul drepturilor omului. A fost instituit pluralismul, au avut loc alegeri democratice. Parlamentul a adoptat un mare număr de legi noi, o nouă Constituție, aprobată printr-un referendum la 8 decembrie 1991, care, pe lângă drepturi și libertăți democratice, consfințește, ca o protecție specială, prioritatea

reglementărilor internaționale privind drepturile omului la care România este parte față de legislația internă.

Au fost ratificate noi instrumente în domeniu și au fost retrase rezervele formulate anterior. România a devenit membru cu drepturi depline al Consiliului Europei și a semnat și ratificat Convenția europeană asupra drepturilor omului și cele 11 protocoale ale sale adiționale, a semnat Protocolul al XII-lea la Convenția europeană a drepturilor omului, Convenția europeană asupra prevenirii torturii și a tratamentelor sau pedepselor degradante împreună cu cele două protocoale adiționale ale sale, a ratificat Carta socială europeană revizuită, Convenția cadru pentru protecția minorităților naționale precum și alte documente extrem de importante.

Ținând cont de prioritățile și particularitățile perioadei de tranziție pe care a traversat-o și încă o mai traversează societatea românească – cu conotațiile de rigoare în materia drepturilor omului – dar căutând să răspundă integral scopului pentru care a fost înființat, Institutul Român pentru Drepturile Omului și-a axat activitatea pe următoarele direcții principale:

I Inițierea de cercetări și sondaje privind diverse aspecte ale promovării și respectării drepturilor omului în România și pe plan internațional, precum și efectuarea de cercetări la cererea comisiilor Parlamentului, a ministerelor etc. menite să furnizeze documentații și puncte de vedere pentru unele proiecte de legi;

II Organizarea de programe de formare și educație destinate îndeosebi acelor categorii de persoane care au răspunderi speciale pentru protecția drepturilor omului în rândul unor largi categorii ale populației;

III Organizarea unor seminarii și simpozioane cu participare internă și internațională, precum și participarea cu contribuții proprii la asemenea acțiuni organizate de alte organisme și organizații cu preocupări în domeniul drepturilor omului, din țară și din străinătate;

IV Informarea organismelor publice, a organizațiilor neguvernamentale și a cetățenilor, în special prin aducerea la cunoștința acestora prin publicare sub formă de culegeri, documentare, cărți, pliante, reviste etc. a reglementărilor interne, a documentelor, practicilor și uzanțelor internaționale în domeniul drepturilor omului, inclusiv prin traducerea acestora, în scopul cunoașterii lor de cât mai mulți cetățeni;

V Dezvoltarea unui sector de documentare conținând texte de convenții internaționale, legi, documente, studii și publicații referitoare la drepturile omului, precum și referințele bibliografice.

De menționat că, potrivit legii, serviciile Institutului sunt deschise tuturor utilizatorilor în mod gratuit.

I. INIȚIEREA DE CERCETĂRI PRIVIND DIVERSE ASPECTE ALE PROMOVĂRII ȘI RESPECTĂRII DREPTURILOR OMULUI ÎN ROMÂNIA ȘI PE PLAN INTERNAȚIONAL

În ceea ce privește această primă direcție, Institutul Român pentru Drepturile Omului a inițiat și a pus în lucru o amplă tematică de cercetare care să cuprindă toate aspectele și să contribuie la

clarificarea termenilor și conceptelor problematicii drepturilor omului. Cercetările au fost efectuate atât de cercetătorii Institutului cât și cu sprijinul unui cerc de colaboratori externi de mare prestigiu: juriști, sociologi, psihologi, istorici, medici, arhitecți, filologi, cadre didactice universitare etc.

Cele mai multe cercetări au fost deja finalizate și făcute publice sub forma unor comunicări științifice prezentate în cadrul simpozioanelor, seminariilor sau meselor rotunde organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului ori în colaborare cu alte organizații neguvernamentale din domeniul drepturilor omului. De asemenea, numeroase cercetări au fost sau urmează să fie publicate în monografii, în revista "Drepturile omului" sau în volume și broșuri editate de Institut .

În funcție de problematica abordată și de scopul pentru care au fost inițiate, cercetările pot fi grupate în:

1. Cercetări care au abordat o tematică generală

a) Cercetări consacrate instituțiilor, instrumentelor și mecanismelor privind protecția și promovarea drepturilor omului în România cât și pe plan internațional: Organizația Națiunilor Unite, Consiliul Europei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Curtea Constituțională, Avocatul Poporului etc.

Prin aceste cercetări s-a urmărit descifrarea mecanismelor și familiarizarea cetățenilor români cu noile instrumente apărute în România, chemate să promoveze drepturile omului, cu rolul organizațiilor neguvernamentale, dar și cu standardele internaționale, în special cele europene privind protecția și promovarea drepturilor omului.

- b) Cercetări consacrate drepturilor civile și politice;
- c) Cercetări consacrate drepturilor economice, sociale și culturale;
- d) Cercetări consacrate drepturilor omului la dezvoltare, pace și un mediu sănătos;
- e) Cercetări consacrate protecției unor categorii speciale (femei, copii și tineret, familie, persoane vârstnice, persoane cu deficiențe psihice sau fizice etc.). (În **Anexa A** sunt date cu titlu ilustrativ câteva asemenea cercetări)

2. Cercetări care au abordat o tematică specială

În această categorie se încadrează cercetările consacrate unor instituții și organisme interne și internaționale privind protecția și promovarea drepturilor omului și care au urmărit îmbunătățirea activității acestora sau inițierea înființării lor în România. În cele ce urmează vom ilustra două asemenea cercetări care au avut un amplu ecou atât pe plan intern cât și pe plan internațional.

a) "Reforma instituțiilor internaționale pentru protecția drepturilor omului" – cercetare realizată împreună cu Centrul ONU pentru Drepturile Omului de la Geneva și care a fost prezentată în cadrul unui amplu colocviu organizat la București în perioada 15-17 martie 1993 și considerat de ONU drept o reuniune-satelit a Conferinței Mondiale a Drepturilor Omului de la Viena (iunie 1993). Cu această ocazie, Institutul Român pentru Drepturile Omului a propus ca sala din Palatul Parlamentului în care s-au desfășurat lucrările reuniunii-satelit să poarte numele de "Sala drepturilor omului" – propunere căreia i s-a dat curs.

"Declarația de la București", elaborată tot cu acest prilej, și care cuprindea propunerile concrete de reformare a instituțiilor

internaționale pentru protecția drepturilor omului a avut un puternic ecou și a fost adoptată ca document oficial al Adunării generale a ONU pentru Conferința Mondială de la Viena. Cele mai multe dintre propunerile făcute în "Declarația de la București" se regăsesc în Documentul final adoptat de Conferința Mondială.

Trebuie să mai menționăm că la dezbaterile de la București au participat pe lângă cercetătorii Institutului Român pentru Drepturile Omului și experți ai Centrului ONU de la Geneva, din cadrul Consiliului European, numeroși parlamentari români, oameni de știință, oameni politici, judecători de la Curtea Constituțională și de la Curtea Supremă de Justiție, reprezentanți ai altor organisme guvernamentale și neguvernamentale cu preocupări în domeniul drepturilor omului.

b) "Instituția Avocatul Poporului" – cercetare inițiată la solicitarea Camerei Deputaților și consacrată unei instituții cu un rol esențial în apărarea drepturilor omului, prevăzută ca atare în Constituția României, dar care încă nu funcționa întrucât nu fusese adoptată legea organică de înființare a acesteia. Pe baza unei ample documentații și la solicitarea Camerei Deputaților, Institutul a realizat un anteproiect al legii Avocatului Poporului pe care l-a difuzat celor două Comisii privind drepturile omului ale Parlamentului, unor organisme guvernamentale și neguvernamentale cu atribuții în domeniul drepturilor omului din țară și de peste hotare, inclusiv Centrului ONU de la Geneva și Consiliului European.

Pentru sensibilizarea opiniei publice și a legislativului în vederea instituționalizării cât mai rapide a acestui important instrument de apărare a drepturilor omului, Institutul a organizat la București în 1-2 noiembrie 1993 un amplu simpozion internațional pe marginea cercetării și a anteproiectului de lege elaborat în baza

ei, împreună cu Consiliul Europei, Direcția pentru drepturile omului. A fost prima manifestare organizată în România împreună cu Consiliul Europei după primirea ca membru cu drepturi depline a țării noastre în acest important organism european. Trebuie să menționăm că reuniunea s-a bucurat de un real succes, la ea participând cu intervenții parlamentari și alți oameni politici, magistrați, oameni de știință, experți ai Consiliului Europei precum și reprezentanți ai instituției Ombudsmanului din Spania, Danemarca și Polonia. La dezbateri au asistat, de asemenea, numeroși reprezentanți ai misiunilor diplomatice acreditați la București.

Pe baza anteproiectului elaborat de Institutul Român pentru Drepturile Omului și a observațiilor făcute în cadrul simpozionului, un grup de deputați au elaborat și au depus la Biroul Camerei Deputaților un proiect de lege privind instituția "Avocatul poporului", care astăzi iată că funcționează, căpătând pe zi ce trece un loc bine definit în structura instituțiilor naționale de apărare a drepturilor omului.

Alte cercetări au fost prezentate cu prilejul unor manifestări organizate de Institut, cum sunt: "Turismul și drepturile omului", primul simpozion din lume cu această temă, încheiat prin adoptarea unei Declarații ce a fost difuzată în numeroase țări; "Dimensiunea spirituală a drepturilor omului", colocviu ajuns la a IV-a ediție, ale cărui ediții a III-a și a IV-a s-au încheiat de asemenea prin adoptarea unor Declarații – Declarația de la Iași 2000 și Declarația de la Iași 2001; Colocviul de la București, din martie 2001, împotriva rasismului, discriminării rasiale, xenofobiei și intoleranței, încheiat prin adoptarea Declarației de la București.

3. Cercetări menite să furnizeze, la cerere, documentații asupra aspectelor care privesc drepturile omului

În această categorie se încadrează mai ales cercetările din domeniul dreptului comparat, menite să furnizeze documentații, la cererea Comisiilor Parlamentului, asupra aspectelor care privesc drepturile omului din proiectele de legi și alte probleme examinate de Parlament, precum și la cererea altor solicitanți:

a) la cererea Comisiei pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților, IRDO a inițiat cercetări și a furnizat documentație expunându-și punctul de vedere cu privire la numeroase proiecte de legi. (A se vedea **Anexa B**)

b) la cererea delegației României la Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, s-a efectuat o cercetare privind dreptul de proprietate.

c) la cererea Curții Constituționale IRDO a furnizat documentație și și-a spus punctul de vedere în legătură cu art. 200 din Codul penal (incriminarea homosexualității).

d) furnizarea, în urma unor cercetări, de informații privind eforturile guvernamentale din România pentru promovarea și protejarea drepturilor omului. În acest sens, au fost întocmite și publicate și difuzate celor interesați, inclusiv unor ambasade ale României în străinătate, mai multe rapoarte, dintre care amintim:

- Legislația română în perioada decembrie 1989 – mai 1992. Incompatibilități sau nerespectări ale documentelor internaționale privind drepturile omului;
- Aspecte ale modului în care unele acte normative reflectă drepturile economice și sociale ale omului;

- Raport cu privire la evoluția protecției și promovării drepturilor omului în România în perioada 1992-1995;

Începând cu anul 1996, Institutul a publicat un raport anual cu privire la evoluția protecției și promovării drepturilor omului în România, reflectată în modificările legislației sau în reglementările legislative adoptate în anul precedent. Raportul este publicat în limbile română, engleză și franceză.

e) Cercetări privind angajamentele internaționale asumate de România și modul în care acestea sunt îndeplinite.

La solicitarea Înaltului Comisar ONU pentru drepturile omului, în urma unor laborioase cercetări, IRDO a elaborat și a trimis la ONU șase rapoarte referitoare la instrumente juridice universale adoptate de ONU și ratificate de România:

- Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice;
- Pactul internațional privitor la drepturile economice, sociale și culturale;
- Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante;
- Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială;
- Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei;
- Convenția cu privire la drepturile copilului.

Menționăm că documentațiile solicitate se opresc la nivelul anului 1999 și se referă la gradul de respectare a acestor pacte și convenții internaționale ratificate de România, la gradul de implicare a autorităților române în implementarea dispozițiilor

acestora, în crearea de structuri și mecanisme necesare promovării și respectării prevederilor respective; totodată, s-a solicitat atât descrierea eforturilor depuse de autoritățile române cât și marcarea neajunsurilor și cauzelor unor neîmpliniri care continuă să existe în domeniul drepturilor omului, precum și punctul de vedere al societății civile. La cererea organizației internaționale, rapoartele n-au fost date publicității, urmând ca aceasta să se facă după publicarea lor de către ONU.

f) efectuarea de cercetări și furnizarea de documentație la solicitarea altor utilizatori, cum ar fi:

- la cererea Ministerului Afacerilor Externe, au fost furnizate documentații pentru întocmirea raportului țării noastre care a fost prezentat la ONU în cadrul sesiunii speciale a Adunării generale a ONU și care a marcat Anul internațional al persoanelor vârstnice, sau documentație pentru întocmirea de rapoarte privind drepturile femeii în legislația română;

- la cererea Ministerului Justiției, au fost furnizate documentații și s-a cerut punctul de vedere al IRDO pentru diverse proiecte de legi, cum ar fi cel privind probațiunea, cel privind executarea pedepselor sau al statutului personalului administrației penitenciare din România.

4. Cercetări cu caracter sociologic pe bază de sondaje

În conformitate cu prevederile legii de înființare, Institutul Român pentru Drepturile Omului este abilitat să efectueze sondaje pe diferite aspecte ale cunoașterii și protecției drepturilor omului. Pe această bază, Institutul a efectuat periodic cercetări sociologice pe bază de sondaje în rândul diferitelor categorii ale populației și în special în rândul tineretului studios. Iată câteva asemenea sondaje

efectuate și ale căror concluzii au fost publicate în revista "Drepturile omului":

a) cercetarea sociologică-sondaj privind cunoștințele din domeniul drepturilor omului ale elevilor din clasele a VIII-a și a X-a – efectuată în rândul participanților la prima ediție a Concursului național de cultură civică și sociologie. Deși restrânsă ca arie de cuprindere a populației școlare, rezultatele obținute în cercetarea efectuată au permis o imagine utilă pentru receptivitatea elevilor cu preocupări oarecum centrate pe cunoașterea drepturilor omului. Rezultatele cercetării au fost înaintate și Ministerului Educației și Cercetării;

b) un sondaj privind cunoașterea drepturilor omului de către intelectualii vârstnici. S-a ales această categorie de vârstă pornindu-se de la influența pe care membrii săi o pot avea asupra educării în spiritul drepturilor omului a copiilor și adolescenților;

c) sectorul de cercetare al IRDO a propus serviciului de sondaje al Televiziunii o investigație suplimentară pe eșantionul de telespectatori ai Canalului 1 al TVR asupra cunoașterii și interpretării corecte a drepturilor omului. Prelucrarea datelor, efectuată de serviciul de sondaje al Televiziunii, a fost prezentată în cadrul concursului organizat de institut "Mass media și drepturile omului";

d) un sondaj sociologic privind cunoașterea drepturilor omului de către elevii din clasele a IX-a și a XII-a de liceu;

e) împreună cu Compania de cercetare "Data media", s-a efectuat un sondaj național în rândul elevilor de toate nivelurile referitor la inițierea în problematica drepturilor omului și conștientizarea asupra responsabilităților pe care le implică exercitarea diferitelor drepturi. Rezultatele sondajului vor fi

publicate în luna decembrie 2001 și vor sta la baza elaborării de noi acțiuni pe care urmează să le întreprindem în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării.

II. ORGANIZAREA DE PROGRAME DE FORMARE ȘI EDUCAȚIE PENTRU DREPTURILE OMULUI

În această direcție, Institutul Român pentru Drepturile Omului a inițiat un amplu program de formare de formatori în domeniul drepturilor omului, în colaborare cu Centrul ONU pentru Drepturile Omului de la Geneva, devenit Înaltul Comisariat ONU pentru Drepturile Omului, Consiliul Europei și instituțiile abilitate din țară în vederea formării și educării în domeniul drepturilor omului mai ales a personalului din aceste organe și organisme implicate direct în respectarea drepturilor omului: Ministerul Public, justiție, poliție, jandarmerie, pompieri, administrația de stat, armată, SRI, sănătate, cultură, învățământ, syndicate, presă, ONG-uri etc. În acest scop, împreună cu factorii competenți, s-a stabilit tematica seminariilor și cursurilor.

1. Cursuri organizate împreună cu Centrul ONU

În septembrie 1991, Centrul ONU pentru Drepturile Omului din Geneva și Guvernul României au încheiat un acord cu privire la punerea în aplicare a unui Program de asistență tehnică pe trei ani. Programul s-a încheiat în toamna anului 1994 și a fost apreciat la final ca "primul program cu adevărat amplu de servicii

consultative și asistență tehnică desfășurat de Centrul pentru Drepturile Omului".

Deși schema de principiu inițială desemnase IRDO drept adresant al unora dintre activitățile de asistență ale Centrului, Institutul și-a asumat de la bun început, și a și fost privit ca atare de Centrul ONU din Geneva, rolul de partener și coorganizator.

În perioada 1992-1994, au fost organizate ca parte integrantă a acestui program opt serii de cursuri, adaptate nevoilor speciale ale diferitelor grupuri profesionale. Ele includ ciclurile "Drepturile omului în administrarea justiției" — șase cursuri, "Predarea și învățarea drepturilor omului" — patru cursuri, "Mijloacele de informare și drepturile omului", "Drepturile omului și problema minorităților", "Prevenirea și rezolvarea conflictelor dintre cetățeni și administrația locală", "Drepturile copilului" etc.

Beneficiarii acestor cursuri au fost judecători, procurori, avocați, personal din rândurile poliției și penitenciarelor, învățători și profesori din învățământul preuniversitar și universitar, reprezentanți ai personalului administrației centrale și locale, ziariști și reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale cu preocupări în domeniul drepturilor omului.

Așa cum se apreciază și în Raportul de evaluare al Comisiei ONU pentru Drepturile Omului, "IRDO a devenit de fapt un factor activ central, atât în ceea ce privește asistența acordată în organizarea seminariilor cât și la elaborarea și distribuirea materialelor informative. Într-adevăr, subliniază în continuare experții ONU, în multe privințe IRDO a fost partenerul local al Centrului, acționând ca o legătură neoficială între Centru și funcționarii și agențiile Guvernului, acordând sprijin logistic, adresând invitații participanților, recrutând experți locali, traducând

și distribuind materialele Programului, asigurând premisele și facilitățile tehnice necesare. Reiese cu claritate că fără sprijinul său, Programul nu ar fi progresat atât de eficient precum a făcut-o".

În etapa următoare, volumul activităților de formare de formatori a crescut considerabil, iar Institutul a început să organizeze intensiv cursuri la nivel de zone și apoi la nivel de județe. Aceste cursuri sunt încă în derulare, în cadrul relațiilor de parteneriat stabilite cu structurile diferitor grupuri profesionale. Totodată, IRDO a inițiat și alte cursuri, cu teme ca "Drepturile omului în acțiune", "Drepturile femeii" și Mass media și drepturile omului".

2. Cursuri și acțiuni organizate în parteneriat

a) Cursuri de formare și educație pentru drepturile omului consacrate personalului Ministerului de Interne

În urma încheierii Protocolului de parteneriat dintre IRDO și Ministerul de Interne în domeniul educației pentru drepturile omului, s-au organizat o serie de cursuri și acțiuni consacrate lucrătorilor din poliție, jandarmerie, pompieri etc. care au vizat, pe de o parte, însușirea de către aceștia a standardelor din domeniul drepturilor omului, în special a celor încorporate în Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Convenția pentru prevenirea torturii, tratamentelor și pedepselor inumane și degradante, iar pe de altă parte, dezvoltarea capacității de aplicare a acestora în activitatea curentă a lucrătorilor Ministerului de Interne.

O mențiune specială trebuie făcută despre cursul organizat împreună cu Consiliul Europei la București, cu tematica

"Prevenirea violenței în relațiile intercomunitare. Rolul jandarmeriei ca forță de ordine publică".

În prezent, împreună cu Comitetul pentru Drepturile Omului și Drept Umanitar din cadrul Ministerului de Interne, sunt în curs de derulare cursurile interjudețene cu tema "Drepturile omului și activitatea forțelor de ordine publică".

b) Drepturile omului și relația cetățean-administrație

Cursuri organizate în parteneriat cu Centrele pentru perfecționarea funcționarilor din administrația publică centrală și locală din București, precum și cu centrele teritoriale ale acestora și centrele universitare, vizând îmbunătățirea relației cetățean-administrație la nivelul standardelor europene.

După mai multe întâlniri pe care specialiști din cadrul Institutului le-au avut cu funcționari de la nivelul administrației publice locale și centrale - Consiliul Județean Iași, Consiliul Județean Vaslui, Consiliul Județean Prahova etc., s-au evaluat necesitățile organelor administrației în acest sens gândindu-se o strategie de urmat în vederea pregătirii funcționarilor pentru respectarea drepturilor omului în activitatea lor. Această strategie s-a conturat și a fost expusă cu ocazia cursului pilot cu tema "Drepturile omului în relația administrație - cetățean" organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Departamentul pentru Administrație Publică Locală și la care au participat reprezentanți ai administrației centrale și locale, ai Avocatului poporului, ai sindicatelor și ai unor organizații neguvernamentale din domeniul drepturilor omului.

Dezbaterile au scos în evidență atât decalajul existent între cadrul normativ și realitatea din practică, dar și exemple bune de

colaborare între autoritățile administrative și organizațiile neguvernamentale.

c) Drepturile omului în administrarea justiției

Cursuri organizate în parteneriat cu Ministerul Justiției, Ministerul Public, Institutul Național de Magistratură și Uniunea Juriștilor din România, atât la nivel central cât și pe plan local. Pe lângă tematica generală precum instrumente și mecanisme internaționale privind protecția drepturilor omului sau principiile de bază ale independenței justiției, au fost abordate și teme de mare actualitate:

- organizarea și funcționarea Curții Europene a Drepturilor Omului;
- aplicarea Protocolului nr. 11 al Convenției Europene a Drepturilor Omului;
- asigurarea dreptului la apărare în toate fazele procesului penal;
- protecția datelor cu caracter personal, ținând cont de procesul de informatizare a aparatului de justiție etc.

d) Cursuri de formare de formatori și acțiuni de educație în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării

Un parteneriat de durată avem și cu Ministerul Educației și Cercetării. Acesta vizează aspecte ale dezvoltării educației pentru drepturile omului privind atât tineretul școlar, în mod direct cât și perfecționarea pregătirii personalului didactic care realizează această educație.

Dezvoltarea educației pentru drepturile omului, democrație, toleranță și o cultură a păcii în rândurile tineretului școlar este

urmărită prin activități care se adresează direct acestuia. Dintre acestea cele mai importante sunt "Olimpiada națională a drepturilor omului", concurs la disciplinele educație/cultură civică și, respectiv, concursul național "Democrație și toleranță". Desfășurate cu etapa la nivelul școlilor, al județelor și la nivel național, cele două concursuri urmăresc atât cunoașterea de către elevi a conceptelor de democrație, toleranță, drepturile omului, drepturile copilului, a relațiilor dintre acestea și a normelor existente pe plan național și universal privind aplicarea lor, precum și exersarea de către tineri a atitudinilor și comportamentelor democratice, tolerante, a spiritului civic.

Aflată în strânsă legătură cu acest aspect, sprijinirea perfecționării pregătirii personalului didactic angrenat în educația pentru drepturile omului reprezintă o preocupare care se realizează prin cursuri, simpozioane, colocvii ce se desfășoară în colaborare cu Casele Corpului Didactic din întreaga țară.

Un alt aspect al parteneriatului îl constituie stimularea realizării de materiale auxiliare destinate educației pentru drepturile omului. Concursul național de creativitate didactică aflat la cea de a doua ediție și organizat în colaborare cu Casa Corpului Didactic din Galați este un exemplu edificator.

De asemenea, Institutul Român pentru Drepturile Omului a organizat o serie de cursuri pilot împreună cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Uniunea Juriștilor din România, Societatea Română de Drept Comparat, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale.

3. Universitatea Internațională a Drepturilor Omului

Pentru Institut, această manifestare reprezintă o încununare a eforturilor depuse în domeniul cursurilor de formare și formatori, fiind o formă superioară de perfecționare și specializare în materia drepturilor omului, reunind personalități ale vieții universitare și științifice din România și din alte țări europene, reprezentanți ai unor organizații neguvernamentale, ai minorităților etnice, lingvistice și religioase.

Cursurile de vară ale Universității Internaționale a Drepturilor Omului reprezintă un centru important de comunicare între renumiți specialiști din țară și străinătate pe teme de mare actualitate: protecția drepturilor omului reflectată în principalele ramuri ale dreptului; educația pentru toleranță și dialogul între civilizații; o lume a drepturilor omului, democrației și toleranței etc. La buna desfășurare a cursurilor își aduc contribuția parlamentari, judecători ai Curții Constituționale și ai Curții Supreme de Justiție, reprezentanți ai Avocatului Poporului, ai Ministerului Justiției, Ministerului Public, Ministerului de Interne, Ministerului Apărării Naționale, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, specialiști din Administrația publică locală, reprezentanți ai unor organizații neguvernamentale cu preocupări în domeniul drepturilor omului. Cursul este realizat cu concursul unor experți ai Consiliului European, ai Institutului de Drept Internațional de Expresie și Inspirație Franceză, ai Institutului Elvețian de Drept Comparat, ai Jus Primi Viri și Centro di Educazione Umane ș.a.

O parte din expunerile prezentate la aceste cursuri sunt rezultatul eforturilor în domeniul cercetării întreprinse de la ediția precedentă. Dezbaterile ce au loc constituie un schimb de idei util

pentru participanți, multe aflându-se la originea unor noi proiecte ale Institutului.

Cursurile se bucură de aprecierea participanților care au evidențiat echilibrul tematic, bogăția informațiilor și elementele de noutate, ținuta elevată a prelegerilor și caracterul viu și aplicat al dezbaterilor.

4. Forme specifice de pregătire și educație în domeniul drepturilor omului

a) elaborarea unor programe speciale consacrate unor evenimente mai importante și apreciate ca atare de ONU și Consiliul Europei și cu rezonanță pentru protecția și promovarea drepturilor omului, cum ar fi:

- 50 de ani de la crearea ONU;
- 50 de ani de la crearea Consiliului Europei
- 50 de ani de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului;
- Anul internațional de luptă împotriva discriminării rasiale, xenofobiei și intoleranței;
- Deceniul educației în domeniul drepturilor omului.

În legătură cu acest din urmă obiectiv, remarcăm faptul că încă din 1996, când s-a înființat Comitetul național român pentru Deceniul ONU al educației în domeniul drepturilor omului, IRDO deține secretariatul general și asigură coordonarea Planului național de educație în acest domeniu;

b) coordonarea Catedrei UNESCO pentru drepturile omului, democrație și pace. Catedra a început să funcționeze în baza unui acord între UNESCO, Institutul Român pentru Drepturile Omului și

Universitatea de Nord Baia Mare. Catedra reprezintă un centru pilot de formare la nivel universitar și postuniversitar – în anul 2001 absolvind masteratul în drepturile omului, democrație, pace și toleranță prima promoție – formare ce asimilează rezultatele cercetării naționale și internaționale, ținând pasul cu progresele și evoluțiile din domeniul său specific. Menționăm că Institutul este prima instituție națională care coordonează în sistemul de parteneriat al programelor UNESCO activitatea unei Catedre pentru drepturile omului, democrație și pace.

c) organizarea unor concursuri radiofonice pe teme de drepturile omului adresate tineretului și realizate împreună cu postul național de radio;

d) organizarea, împreună cu Ministerul Educației și Cercetării, a unor concursuri naționale de creativitate didactică, urmărind realizarea de materiale auxiliare destinate educației pentru drepturile omului în învățământul preuniversitar;

e) organizarea unor cursuri și seminarii pentru formarea inițială a viitorilor profesori cât și a studenților din alte profiluri umaniste în domeniul respectării și promovării drepturilor omului și includerea acestor forme specifice de pregătire în programele facultăților;

f) formarea și antrenarea unor studenți în concursuri naționale și internaționale pe diverse teme privind drepturile omului. Spre exemplu, în anul 2000, o echipă constituită de Institutul Român pentru Drepturile Omului din studenți de la Școala

Națională de Studii Politice și Administrative – Facultatea de Administrație Publică a participat la etapa finală a primei ediții a concursului "Pierre Laroque" privind Carta Socială Europeană ce s-a desfășurat la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg. Este singura echipă din țările Europei Centrale și de Est care s-a calificat în această fază, ocupând unul din primele locuri.

Activitățile Institutului în domeniul formării și educației pentru drepturile omului sunt bine cunoscute și apreciate atât pe plan național cât și internațional. Este semnificativ faptul la a 50-a aniversare a Declarației Universale a Drepturilor Omului, în locul unde aceasta a fost adoptată de Adunarea Generală a ONU, Institutul a fost distins în cadrul premiilor "Libertate – Egalitate – Fraternitate".

(O selecție privind programele de formare și educație a se vedea în **Anexa C**)

III. ORGANIZAREA UNOR COLOCVII, SEMINARII ȘI SIMPOZIOANE

Deși tratăm distinct aceste activități, ele nu pot exista izolate de toate celelalte acțiuni ale Institutului, făcând parte atât din formarea cât și din cercetarea științifică în domeniul drepturilor omului.

Încă de la început, Institutul Român pentru Drepturile Omului a depus o laborioasă muncă pentru organizarea unor seminarii și simpozioane cu participare internă și internațională precum și pentru participarea reprezentanților săi cu comunicări la asemenea

acțiuni inițiate de alte organizații și instituții cu preocupări în domeniul drepturilor omului din țară sau din străinătate (**Anexa D**).

În același timp, IRDO a organizat periodic consultări și acțiuni comune cu organizații neguvernamentale, institute de cercetări ale Academiei și alte organisme care desfășoară activități în domeniul drepturilor omului, stabilind relații de colaborare cu institutele pentru drepturile omului sau organisme similare din întreaga lume, precum și cu organizații internaționale și regionale care desfășoară activități în domeniul drepturilor omului.

Acționând în acest fel, IRDO a urmărit două obiective:

- pe de o parte antrenarea la aceste acțiuni a tuturor factorilor care, fie în cadrul Parlamentului, a unor instituții guvernamentale, fie în cadrul unor organizații neguvernamentale, au atribuții sau tangențe cu domeniul respectiv, pe linia aplicării sau găsirii de noi soluții pentru ameliorarea drepturilor omului în România; astfel, la toate reuniunile, sesiunile de comunicări științifice și simpozioanele organizate de IRDO au fost susținute, de regulă, și comunicări de către reprezentanți ai Parlamentului, ai unor organizații guvernamentale și neguvernamentale cu atribuții sau preocupări în domeniul drepturilor omului;

- pe de altă parte, prin participarea la acțiunile organizate de alte organizații și organisme din țară sau din străinătate, IRDO a reușit să se facă cunoscut ca un institut serios implicat în apărarea și promovarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, așa cum rezultă ele din Carta Drepturilor Omului, din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, din Constituția României, din tratatele internaționale și legile adoptate de Parlamentul României. Prin ținuta științifică a comunicărilor, prin obiectivitatea rapoartelor prezentate, IRDO și-a câștigat deja

un prestigiu, atât în țară cât și peste hotare, fiind solicitat să participe sau să organizeze în comun acțiuni de către prestigioase institute similare din alte țări sau de către organisme internaționale.

IV. PUBLICAREA REGLEMENTĂRILOR INTERNE, A DOCUMENTELOR, PRACTICILOR ȘI UZANȚELOR INTERNAȚIONALE ÎN DOMENIUL DREPTURILOR OMULUI

Informarea organismelor publice, a organizațiilor neguvernamentale și a cetățenilor prin publicarea reglementărilor interne, a documentelor, practicilor și uzanțelor internaționale, inclusiv prin traducerea acestora, în scopul cunoașterii lor de către mai mulți cetățeni, a fost una din preocupările constante ale Institutului.

În perioada care a trecut de la înființarea sa, Institutul Român pentru Drepturile Omului a publicat, pe lângă revista trimestrială "Drepturile omului" și buletinul lunar InfoRDO, ce cuprinde studii, cercetări, articole documentare, note și recenzii și o serie de cărți, culegeri de documente și jurisprudență privind drepturile omului și broșuri pe teme prioritare din domeniul drepturilor omului.

Pentru a asigura accesul celor interesați la aceste publicații, cuprinsurile și rezumatele studiilor și articolelor sunt publicate și în limbile engleză și franceză.

a) Publicația trimestrială "Drepturile omului"

Este o revistă științifică ce cuprinde studii, cercetări, articole, prezentarea de documente internaționale sau naționale cu

semnificații majore în domeniul drepturilor omului, jurisprudență în materie, note, comentarii, recenzii. Cea mai mare importanță ca pondere o dețin articolele, studiile, prezentarea rezultatelor unor cercetări — toate în domeniul drepturilor omului și având drept autori consacrați specialiști în materie din țară și străinătate.

Sunt publicate convenții internaționale, tratate, documente și alte reglementări internaționale din domeniul drepturilor omului. De asemenea, tot aici este prezentat modul în care sunt organizate și funcționează diferite instituții menite a promova și proteja drepturile omului în țări cu îndelungată tradiție democratică.

În cadrul notelor, cronicilor — legate de diferite manifestări din domeniul drepturilor omului, precum și al recenziilor de cărți în materia drepturilor omului sunt prezentate și noutăți editoriale ale Institutului și se face o trecere în revistă a principalelor activități organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului sau la care IRDO a participat.

În îndeplinirea uneia dintre atribuțiile sale principale, stabilite prin legea de înființare, Institutul acordă o atenție specială traducerii și publicării de documente universale și regionale, reunite în culegeri, cu respectarea riguroasă a normelor și criteriilor de editare ale forurilor internaționale care le-au adoptat.

Dintre acestea, o parte sunt publicate, așa cum s-a văzut, în capitolul "Documentar" din revista "Drepturile omului". Spre exemplificare, iată câteva dintre acestea:

- Recomandarea R(79) 16 a Comitetului de Miniștri ai statelor membre referitoare la promovarea cercetărilor cu privire la drepturile omului în statele membre ale Consiliului Europei;
- Organisme și documente universale și regionale privind drepturile omului; asemănări și diferențe;

- Declarația de la Varșovia a Adunării Parlamentare a OSCE (extrase);

- Organizarea și funcționarea Ombudsmanului în Canada;
- Carta autonomiei locale;
- Carta socială europeană revizuită etc.

a1. InfoIRDO – buletin lunar de informare apărut din 1999, urmare a necesității unei informări mai operative despre cercetările mai noi și jurisprudența internațională și națională, despre acțiunile și manifestările organizate de Institut sau la care acesta a participat.

b) Publicarea de volume consacrate unor domenii distincte ale drepturilor omului

În paralel cu antologii din textele reglementărilor cu caracter general ale Organizației Națiunilor Unite și ale organismelor europene, colecția se îmbogățește treptat cu lucrări consacrate unor domenii distincte ale drepturilor omului.

Tot cu titlu de exemplu, menționăm câteva din ultimele apariții:

- *Drepturile omului – religie a sfârșitului de secol;*
- *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului;*
- *Cadrul legislativ și instituțional pentru minoritățile naționale din România (ediție trilingvă);*
- *Drepturile omului – Societate civilă – Diplomație parlamentară (ediție bilingvă);*
- *Turismul și drepturile omului;*

- *Repere pentru o filozofie a drepturilor omului;*
- *Dimensiunea spirituală a drepturilor omului;*
- *Drepturile omului în acțiune (ediție bilingvă);*
- *Protecția juridică a drepturilor omului;*
- *Presa și drepturile omului;*
- *Drepturile omului în pragul mileniului III. Carta Socială Europeană;*
- *Drepturile femeii – egalitate și parteneriat;*
- *Drepturile copilului și tânărului;*
- *Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte, Volumul I — Instrumente universale;*
- *Principalele instrumente internaționale privind drepturile omului la care România este parte, Volumul II — Instrumente regionale;*
- *Documente privind tortura și tratamente inumane.*

(Lista completă a publicațiilor IRDO a se vedea în **Anexa E**)

Pentru activitatea sa editorială în domeniul drepturilor omului, Institutul Român pentru Drepturile Omului a primit "Diploma de onoare" a Uniunii Juriștilor din România.

Este demn de menționat faptul că, potrivit legii, toate publicațiile și volumele editate de IRDO sunt difuzate cu titlu gratuit tuturor celor care le solicită spre informare și documentare, în măsura în care tirajul permite acest lucru. De asemenea, publicațiile sunt trimise din oficiu membrilor Parlamentului, bibliotecilor universitare și județene, Curților de Apel, Tribunalelor Județene și Parchetelor de pe lângă acestea, Comitetelor pentru drepturile omului și drept umanitar din cadrul Ministerului de Interne și Ministerului Apărării Naționale, organizațiilor

neguvernamentale cu preocupări în domeniu.

În același timp, toate publicațiile IRDO au fost transmise la solicitarea ONU și a Consiliului Europei, sau a instituțiilor statului, a ONG, în toate statele în care se află cetățeni de origine română.

V. CENTRUL DE DOCUMENTARE ȘI INFORMARE

În paralel cu celelalte activități desfășurate de Institutul Român pentru Drepturile Omului, s-a dezvoltat și Centrul de documentare și informare în domeniul drepturilor omului, care a fost creat și funcționează în cadrul Institutului. Numeroșii beneficiari sunt atrași de fondul de cărți și periodice, numeroase și valoroase deopotrivă, care conține, pe lângă volume și alte publicații privind reglementările și mecanismele internaționale și naționale în domeniu, o serie de lucrări fundamentale în materie. Multe dintre acestea, din care unele sunt unicate în România, provin din donații făcute de Centrul ONU din Geneva (actualmente Înaltul Comisar ONU pentru Drepturile Omului), Centrul de infomare ONU din București, UNESCO, instituții reprezentative canadiene, Universitatea VRIJE din Bruxelles, Asociația pentru Națiunile Unite din România — ANUROM, Societatea franceză de legislație comparată, Institutul de Drept Comparat din Lausanne, acesta din urmă acordând, totodată, asistență de specialitate în organizarea și clasificarea bibliotecii, Fundația Canadiană pentru Drepturile Omului, institute sau centre științifice cu orientare similară din Danemarca, Finlanda, Italia, Marea Britanie, Norvegia, Rusia, SUA etc.

Mai mult, începând cu 1 ianuarie 1993, ca urmare a unui acord, Institutului Român pentru Drepturile Omului i s-a acordat statutul de Bibliotecă depozitară pentru Consiliul Europei în domeniul drepturilor omului, culturii, educației, ecologiei și științelor politice.

Centrul de documentare este frecventat de numeroase persoane din cele mai diverse medii sociale, dar cu precădere de cercetători științifici, studenți, avocați, magistrați, reprezentanți ai ONG-urilor.

În cadrul Centrului de documentare, cu concursul unor cadre didactice, al unor actori, al unor studenți și elevi, au fost realizate documentare video privind evoluția unor minorități pe teritoriul României — de exemplu sașii, șvabii, au fost realizate casete audio care ilustrează drepturile omului așa cum sunt reflectate în dramaturgia universală și națională.

Totodată, IRDO a fost prezent cu un bogat stand de carte proprie la Centrul de Drepturile Omului al Consiliului Europei și la Salonul Internațional al Cărții organizat la București.

*

* *

Institutul Român pentru Drepturile Omului a desfășurat de la înființare și până în prezent activități care au acoperit întreaga gamă de atribuții stabilite prin lege. Desigur, sunt și multe lucruri care nu au fost îndeplinite așa cum am fi dorit, fie pentru că suntem prima instituție cu acest profil creată vreodată în România și, deci, deschizătoare de drumuri, fie și datorită unor condiții materiale.

Precizăm că încă de la început (Raportul pe 1992 al Comisiei ONU pentru Drepturile Omului, la paginile 44-47, referitoare la România) au fost apreciate activitățile Institutului Român pentru Drepturile Omului pentru educarea, formarea, cercetarea și documentarea în domeniul drepturilor omului.

În desfășurarea activității sale, Institutul Român pentru Drepturile Omului s-a bucurat de sprijinul constant, inclusiv prin participarea efectivă la acțiunile organizate, al conducerilor celor două Camere ale Parlamentului, al președinților și membrilor Comisiilor pentru drepturile omului, al Comisiilor juridice, a numeroși alți parlamentari și personalități ale vieții politice, culturale și științifice, al Președinției, al Guvernului, Academiei Române, Curții Constituționale, Avocatului Poporului, Curții Supreme de Justiție, al Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Justiției, Ministerului Apărării Naționale, Ministerului Educației și Cercetării, al ministerelor, cultelor, sindicatelor, al unor organisme guvernamentale și organizații neguvernamentale cu atribuții în domeniul drepturilor omului, al unor institute centrale, al unor universități de stat și particulare, al unor institute de cercetare.

Totodată, menționăm participarea la acțiunile Institutului și colaborarea reprezentanților majorității misiunilor diplomatice acreditate la București, precum și colaborarea cu Biroul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului de la Geneva, cu Secretarul general adjunct al ONU pentru drepturile omului, cu coordonatorul programului de asistență pentru România, cu Fundația internațională pentru sisteme electorale – Agenția de Dezvoltare din SUA, cu Grupul Juridic Internațional pentru Drepturile Omului – Washington DC, cu Comitetul Olandez Helsinki, cu Comitetul Italian Helsinki, cu Federația Internațională

Helsinki pentru Drepturile Omului și cu Institutul Norvegian pentru Drepturile Omului, cu organizația "Ius Primi Viri" și Centro di Educazione Umane din Italia, cu Agenția Interguvernamentală pentru Francofonie, cu Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg, cu Academia Internațională de Drept Comparat, cu Institutul de Drept de Expresie și Inspirație Franceze, Secretariatul General ONU, cu Direcția Generală a Drepturilor Omului din cadrul Consiliului Europei.

De asemenea, apreciem în mod deosebit sprijinul pe care ni l-au acordat reprezentantul rezident ONU în România, Centrul de Informare ONU de la București, Asociația pentru Națiunile Unite din România, organismele Consiliului Europei, institutele similare din Europa, SUA și Canada, precum și unele importante personalități ale vieții științifice, culturale și politice din diverse țări.

Datorită prestigiului pe care și l-a căpătat, Institutul a devenit membru al unor organisme internaționale, cum ar fi Institutul internațional de drept de expresie și inspirație franceză sau Uniunea internațională a organismelor familiale.

ISBN 973-9316-41-7